

Госпођа Даловеј

ARETÉ
www.areté.rs

Збирка

Areté

Наслов оригинала
Virginia Woolf Mrs.
Dalloway

Главни и одговорни уредник

Нина Гуглета

Превод

Ивана Томић

Лектура

Ирина Вујичић

Коректура

Александра Дунђерски

Графичко обликовање

Јана Вуковић

Штампарија

Artprint, Нови Сад

Тираж

1000 примерака

Издавач

Areté, Београд

Translation copyright © Arété, 2017

Госпођа Деловеј

Вирџинија Вулф

Превод

Ивана Томић

Госпођа Даловеј рекла је да ће сама купити цвеће.

Пошто Луси пада с ногу од посла. Врата ће скинути са шарки, Рампелмајерови људи долазе. А онда, помислила је Клариса Даловеј, какво јутро – свеже као мами децу на плажу.

Каква радост! Какав скок! Одувек јој се чинило, кад год би шарке тихо зашкрипале као сада, да широм отвара двокрилне прозоре и скаче у Бортон, у отворено пространство. Како је био свеж, како миран, мирнији него сад наравно, ваздух раног јутра, као ломљење таласа, као пољубац таласа, хладан и оштар, а ипак (за осамнаестогодишњакињу као што је она тада била) свечан, са осећањем које ју је прожимало док је стајала тамо пред отвореним прозором, да ће се десити нешто ужасно, док је посматрала цвеће и дрвеће окружено лелујавом измаглицом и гачцима који су узлетали, слетали; стајала је и гледала све док Питер Волш није рекао: „Сањариш међу поврћем?” Јели тако било? „Више волим људе него карфиол.” Јели тако било? Сигурно је то рекао задоручком, једног јутра кад је изашла на терасу – Питер Волш. Вратиће се из Индије једног дана, у јуну или јулу, заборавила је тачно када јер су му писма ужасно досадна; човек се сећао његових реченица чак и кад његове очи, његов џепни нож, његов осмех, његова џангризавост и

милион других ситница, нестану без трага – како је то чудно! Свега неколико реченица, попут ове о купусима.

Застала је накратко на тротоару, сачекала је да прође Дуртналов комби. Шармантна женица, помислио је Скроп Парвис о њој (познајући је као што човек који живи у Вестминстеру познаје своје прве комшије), помало га подсећа на птицу, креју, плавозелену, лагану, живихну, иако је већ прешла педесету и оседела откако се разболела. Стоји тамо и чека да пређе, усправног држања, није га ни приметила.

Пошто живи у Вестминстеру – колико већ година – више од двадесет, човек чак и у саобраћајној гужви или док шета ноћу осећа да је Клариса позитивна, веома спокојна, па чак и свечана, неопсива пауза, напетост (али то би могло бити и њено срце начето gripом, кажу) пре ударца Биг Бена. Ето га! Одзвања. Прво упозорење, мелодично, а затим звона – неминовна. Оловни кругови топе се у ваздуху. Какве смо ми будале, размишља док прелази Улицу Викторија. Само Бог зна зашто га човек толико воли, како га види, како га гради, шта све на њему темељи, како рова по њему и како сваки тренутак ствара испочетка, али и најзапуштенија спадала и одбачена несрећница која седи по кућним праговима (испијајући свој неуспех) чине исто, никакви закони не односе се на њих, сигурна је, само због једног разлога – они воле живот. У очима пролазника, у кретању, у бату корака и гажењу, у надвикивању и гужви, у кочијама, аутомобилима, аутобусима, у продавцима сендвича који се гегају и пробијају кроз гужву, у лименим оркестрима и механичким оргуљама, у тријумфу, у звекету и у необичном високом тону авиона над њиховим главама налази се оно што воли – живот, Лондон, овај тренутак у јуну.

Сад је средина јуна. Рат је завршен, осим за неке, попут госпође Фокскрофт која је прошлу ноћ проплакала у

амбасади јер је онај фин момак убијен и сада ће стари замак припасти неком рођаку, или за леди Бексборо која је отворила базар, како кажу, с телеграмом у руци, погинуо је њен најдражи Џон, али готово је, хвала Богу – готово. Краљ и краљица су у Палати. Иако је рано, са свих страна чују се удари копита, рзање понија у галопу, ударци палица за крикет; Лордс, Аскот, Ранелаг и сва остала места, обавијена копреном сивоплавог јутарњег ваздуха која ће се, како дан одмиче, одмотати на травњаке и тркалишта, извести разигране коње, чија предња копита једва дотичу тло пре него што се вину, каприциозне младиће и девојке које се кикоћу, обучене у прозирни муслин, које чак и сад, после игранке до јутра, изводе своје смешне дуголаке шпигеце у шетњу, а чак и сад, у ово доба дана, дискретне старе удовице возе се колима и обављају тајанствене последице; јувелири се нервозно врзмају по излозима радњи са лажним и правим драгим камењем, са љупким старинским модрозеленим брошевицама у оквирима из осамнаестог века, направљеним да доводе у искушење Американце (али човек мора рационално трошити, а не куповати ствари за Елизабет по сваку цену) и она воли, са смешном и несмањеном страшћу, што је део свега тога, што су јој преци били дворани у време неког Џорџа, и она ће те вечери заблистати и обасјати све – приредиће забаву. Како је чудно све то на улазу у парк – тишина, измаглица, зујање, срећне патке полако плутају, врећасте птице се гегају; ко би то могао бити, леђима окренут згради Владе, ко са лакоћом носи кутију за документа са утиснутим краљевским грбом, ко – ако не Хју Витбред, њен стари пријатељ Хју – драги Хју!

„Добро јутро, Клариса!”, поздравио ју је помало екстравагантно јер се знају још од детињства. „Куда сте пошли?”

„Волим да шетам по Лондону”, одговорила је госпођа Даловеј. „Много је занимљивије него шетати по селу.”

Тек су стигли, нажалост, да посете лекаре. Други људи долазе да посете изложбе, оперу, да изведу ћерке, Витбредови долазе „да посете лекаре”. Клариса је безброј пута обишла Евелин Витбреду болници. Јели опет болесна? Евелин се веома лоше осећа, обавестио ју је Хју, помало надувеног или отеченог, изванредног, муљевног, изузетно zgodног, савршено обученог тела (увек је превише добро обучен, али од њега се то и очекује, с обзиром на његов послитх на двору) о одређеној тескоби своје жене, није то ништа озбиљно, коју ће Клариса Давојеј, као стари пријатељ, разумети без додатних потпитања. Ах, да, наравно, како неугодно; осетила је сестринску наклоност и истовремено се сетила свог шешира. Није то прикладан шешир за рано јутро, зар не? Због Хјуа се увек осећа – док је он журио и галантно подигао свој шешир убеђујући је да би лако могла проћи као осамнаестогодишњакиња и да ће, наравно, доћи на њену забаву те вечери, Евелин је инсистирала на томе, можда ће само мало закаснити после пријема у Палати јер тамо мора да одведе једног Цимијевог сина – поред Хјуа увек се осећа помало јадно, као шипарица, али ипак јој је веома драг, делимично и зато што га одувек познаје, ипак, сматра га помало откаченим, додуше, он Ричарда излуђује, а Питер Волш јој до дана данашњег није опростио што гаји наклоност према њему.

Сећа се сваке сцене у Борнтону – Питер се разбеснео, Хју му, наравно, није био дорастао, али ипак није толика будала, као што је Питер рекао, није обичан кицош. Кад му је стара мајка затражила да се одрекне гађања или да је одвезе у Бат, урадио је то, био је стварно несебичан, а што се тиче Питерових речи да Хју нема ни срца ни мозга, ничег осим лепог понашања и порекла енглеског центламена, био је то само њен драги Питер у свом најгорем издању и могао је бити немогућ, али ипак је диван друг за шетњу у оваквом јутру.

(Јун је извукао сваки лист на дрвећу. Мајке из Пимлика доје децу. Поруке се преносе од морнарице до адмиралитета. Чини се да Улице Арлингтон и Пикадили греју ваздух у парку и подижу лишће, разјарено, брилијантно, на таласима божанствене животне снаге коју Клариса воли. Да плеше, да јаше – обожава.)

Може проћи и неколико стотина година између њихових сусрета, њених и Питерових; она никад није написала ниједно писмо, а његова писма била су сува дреновина, али одједном пало би јој на памет – Шта би он рекао када би сад био овде, са мнош? Неки дани, неки призори вратили би га њој спокојно, без старе горчине, вероватно је то награда што јој је стало до људи, дошли су до парка Сент Џејмс, једног дивног јутра – и то како! Ипак, Питер – колико год је дан леп и колико год да су лепа дрвећа, и трава, и девојчица у розе хаљиници – Питер никад не види ништа од тога. Стављао би начаре ако би му рекла да то уради и погледао би. Занимала га је ситуација у свету, затим Вагнер, Поупова поезија, људски карактери, као и мане њене душе. Како ју је само грдио! Како су се свађали! Удаће се за премијера и стајаће на врху неког степеништа, савршена домаћица, како ју је назвао (због тога је плакала у својој соби), рођена је за савршену домаћицу, рекао је.

Још би затицала себе како се свађа с њим у парку Сент Џејмс, доказујући себи да је била у праву – и морала је то себи да докаже – што се није удала за њега. У браку мора бити мало слободе, мало независности међу људима који из дана у дан живе у истој кући, што она даје Ричарду и Ричард њој. (Где је он овог јутра, на пример? На некој седници, никад га није питала.) С Питером је све морало да се дели; све је морало да се анализира. То је неподношљиво, кад је дошло до сцене у малом врту поред фонтане, морала је да раскине с њим или би обоје били уништени, обоје скрхани, убеђена је у то иако је

годинама у срцу носила бол, патњу, као стрелу, а онда – стравичан тренутак кад јој је неко на концерту рекао да се Питер оженио женом коју је упознао на броду, на путу за Индију! Никад неће заборавити ниједан детаљ! Назвао ју је хладном, бездушном, недокучивом. Никад неће схватити колико је њему стало. Изгледа да Индијке схватају – луцкасте, згодне, лепушкасте ћурке. Протраћила је своје сажалење. Јер, он је прилично срећан, уверавао ју је – савршено срећан, иако никад није урадио оно о чему су разговарали; живот му је промашен. То је и даље љути.

Дошла је до капија парка. Застала је на тренутак да посматра аутобусе на Улици Пикадили.

Ни за кога на свету више никад неће рећи да је овакав или онакав. Осећа се веома младом, али истовремено и веома старом. У све се усеца као нож; истовремено је и споља и посматрала изнутра. Стално има тај осећај, док гледа аутомобиле, да је напољу, да је далеко на мору и сама, увек има утисак да је веома опасно живети, чак и један дан. Не сматра себе нарочито паметном, нити изузетном. Како уопште иде кроз живот са оно мало знања које им је усадила фрау Данијелс? Не зна ни сама. Не зна ништа – ни језик, ни историју, ретко чита и књигу, осим увече у кревету, а ипак све ово неописиво је привлачи – аутомобили у пролазу, неће рећи ни за Питера, ни за себе – ја сам ово или ја сам оно.

Једини дар јој је да осећа људе готово инстинктивно, размишља док шета. Ако је сместите у собу с неким, накострешиће леђа као мачка или ће почети да преде. Дворац Девоншајр, дворац Бат, дворац с какадуом од порцелана, све их је видела у пуном сјају, сећа се Силвије, Фреда, Сали Сетон – толико људи, плесања целе ноћи, натоварених кола која клопарају према пијаци и вожње кући кроз парк. Сећа се да је једном бацила шилинг у језеро. Ипак, свако се тога сећа; воли ово, овде

и сада, ово испред себе – дебелу госпођу у аутомобилу. Дали је уопште важно, запитала се идући према Улици Бонд, што не може избећи смрт, што ће се све ово наставити и без ње, је ли жалила због тога, зар јој није постало утешно што смрт све окончава? Некако живи на улицама Лондона, усред плиме и осеке, овде, тамо, Питер живи, живе једно у другом, она је део, сигурна је, дрвећа код куће, оне куће тамо, ружне, несређене и хаотичне, део оних које никад није упознала, као магла која левди између људи које је најбоље познавала, који су је подигли на својим гранама као што је видела да дрвеће диже измаглицу, само што се проширила на све, на њен живот, на њу. О чему сањари док посматра излог Хачарда? Чег се присећа? Неке слике беле зоре на селу, док је читала у отвореној књизи:

*Не бојте се више жеге сунца
Нити разјареног беса зиме.*

Ово касно доба искуства света створило је у свима њима, у свим мушкарцима и женама, бунар суза. Суза и патњи, храбрости и издржљивости, савршено поносно и стоичко трпљење. Сећа се, на пример, жене којој се највише дивила – леди Бексборо док је отварала базар.

Ту су Џорокове *Шетње и шале*, *Насапуњан сунђер*, *Мемоари госпође Асквит* и *Лов на крупну дивљач у Нигерији*, све отворене. Ту је увек много књига, али чини јој се да ниједна није баш за Евелин Витбред и за посету болници. Ништа што би могло да је забави и да, бар за тренутак, озари срдачношћу ту неописиво исцрпљену женицу пре него што пређу на бескрајну тему о женским болестима. Колико само жели да јој се људи обрадују кад уђе, помислила је Клариса, окренула се и пошла назад према Улици Бонд, бесна, јер је смешно радити нешто из других разлога. Радије би била једна од оних који све раде због себе, попут Ричарда, док она

сама, размишљала је чекајући да пређе улицу, више од половине свог времена не улаже само у услуге које чини другима, већ и у поступке због којих ће они о њој мислити ово или оно, савршено идиотски – зна (сад је полицајац подигао руку) јер никога није брига за то, ни на секунду. Кад би само могла да поново проживи свој живот, размишља пошто је закорачила на тротоар, кад би могла чак и да изгледа другачије!

Пре свега, била би тамнокоса као леди Бексборо, кожа би јој подсећала на испуцалу штављену кожу и очи би јој биле дивне. Била би, као леди Бексборо, спо-ра и статична, крупна, заинтересована за политику као мушкарац, са летњиковцем, веома достојанствена, веома отворена. Уместо да има стас као притка, смешно мало лице, шиљато попут кљуна. Истина, добродржећа је, има лепе шаке и нежна стопала, фино се облачи с обзиром на то да мало троши. Ипак, често јој ни то тело (застала је да погледа слику неког Холанђанина), то тело са свим својим способностима не значи ништа – баш ништа. Има чудан утисак да је невидљива, непримећена, непозната, нема више удаје, неће више ни рађати, само тај задивљујући и свечан корак составим пролазницима, уз Улицу Бонд, постоји као госпођа Даловеј, чак не више ни као Клариса, постоји као госпођа Ричарда Даловеја.

Одушевљава је Улица Бонд у рано јутро, у ово доба године – њене заставе које се вијоре, њене продавнице без сјаја, без гламура; ролна твида у кројачкој радњи где је њен отац педесет година куповао одела, неколико бисера, лосос на комаду леда.

„То је све”, рекла је гледајући продавца рибе. „То је све”, поновила је застајући накратко пред излогом радње за израду рукавица где сте, пре рата, могли да купите готово савршене рукавице. Стари ујка Вилијам говорио је да се дама познаје по ципелама и рукавицама.

Једног јутра, усред рата, преврнуо се у кревету. „Доста је било!”, рекао је. Рукавице и ципеле, обожава рукавице, али њена рођена ћерка, Елизабет, не воли ни једно, ни друго.

Баш нимало, мислила је идући Улицом Бонд до цвећаре где купује цвеће за своје забаве. Елизабет је заправо највише волела свог пса. Јутрос је цела кућа мирисала на катран. Ипак, боље јадна Гризл, него госпођица Килман; боље немир и катран и све што уз то иде, него да седи у загушљивој соби крештећи уз молитвеник! Било шта је боље од тога, хтела је рећи. Можда је то само фаза, како је Ричард рекао, кроз коју све девојке пролазе. Можда је то и заљубљеност. Зашто баш у госпођицу Килман која је имала несрећно детињство, наравно, човек мора узети у обзир и то, а Ричард каже да је она веома способна и да је изузетно талентована за историју. Како било, њих две су нераздвојне и Елизабет, њена рођена ћерка, прикључила се њиховој заједници; како се само облачи, како се понаша према људима који су дошли да ручају и до којих јој уопште није било стало, по њој би се рекло да религијска екстаза отупљује људе (као и узроци), умртвљује јој осећања, а госпођица Килман урадила би све за Русе, изгладњивала би се због Аустријанаца, али у приватном животу је права мучитељка, толико је груба да носи зелену кабаницу. Годину за годином носи ту кабаницу и зноји се у њој, никад није провела ни пет минута у истој просторији с вама, а да вам није ставила до знања како је супериорна, а ви инфериорни, како је она сиромашна, а ви богати, како је живела по ћумезима, без јастука, кревета, тепиха или било чега, душа јој је зарђала од патње која се у њу увукла, избацили су је из школе за време рата – јадно, огорчено, несрећно створење! Човек не мрзи њу, већ саму идеју о њој која, без сумње, садржи много тога што не потиче од госпођице Килман, претворила се у авет

против које се човек ноћу бори, у авет која стоји поред нас и испија нам крв живота, претворила се у надређене и тиране јер, нема никакве сумње, да су коцкице другачије пале, да је горе црно, а не бело, она би заволела госпођицу Килман! Али не у овом животу. Не.

Боли је, да, плаши је то ужасно чудовиште! Слушати крцкање гранчица и осећати потковице у дубинама те шуме, те душе прекривене опалим лишћем, никад сасвим задовољна или бар спокојна јер та звер у било ком тренутку може напасти, та мржња која, нарочито после болести, има моћ да је оголи, да је повреди дубоко, да јој зада физички бол, да угрози сва задовољства која налази у лепоти, пријатељству, благостању, у осећању да је вољена, у улепшавању куће као дивног скровишта и има моћ да га извије као чудовиште које чупа корене тих задовољстава и као да јој сва ратна опрема није ништа друго, већ љубав према себи! Та мржња!

Глупост, глупост! Викнула је сама на себе отварајући врата цвећаре Малбери.

Улази, лагана, висока, усправног држања. Одмах је поздравља ружњикава госпођица Пим чије су руке увек јаркоцрвене, као да их је држала у хладној води са цвећем.

Било је ту разног цвећа: јапанских ружа, украсног грашка, букета јоргована и каранфила, на све стране – каранфили. Било је ту и ружа, и ириса. Ах, да – удише слатки мирис овоземаљске баште разговара с госпођицом Пим, којој је једном учинила услугу и која је пре много година помислила да је Клариса добра, веома добра, али изгледа старије ове године док окреће главу лево-десно међу ирисима и ружама спуштајући је међу гране јоргована полузатворених очију и миришући, после уличног метежа, тај дивни мирис, опојну свежину. Затим отвара очи – како су свеже руже, као сложене рубље из перионице, у плитким корпама од прућа,

како су тамни и свечани црвени каранфили са својим усправним главицама, и сав тај украсни грашак који буја у вазама, љубичасте, снежнобеле и загаситобеле боје – као да је вече и да девојке у хаљинама од муслина излазе да беру украсни грашак и руже после дивног летњег дана са плавоцрним небом, са јапанским ружама, каранфилима, калама, то је тренутак између шест и седам кад сваки цвет – ружа, каранфил, ирис, јоргован блиста – у белој, љубичастој, црвеној, ватренонаранцастој, кад сваки цвет изгледа као да гори, нежно и чисто у лејама прекривеним измаглицом и како само воли сивобеле мољце који лепршају унутра и напољу, изнад пите од вишања, изнад ноћурка!

Иде поред госпођице Пим, од вазе до вазе, бирајући, глупост, глупост, мрмља себи у браду све нежније, као да су се та лепота, тај мирис, та боја, наклоност и поверење госпођице Пим стопили у талас којем је дозволила да је преплави и савлада ту мржњу, то чудовиште, да их све надјача и да је подигне више и више кад – ох, пиштољ!

„Благи Боже, ти аутомобили”, каже госпођица Пим прилазећи излогу да погледа и враћајући се са осмехом, као да се извињава, носећи прегршт украсног грашка, као да је она крива за те аутомобиле, за те аутомобилске гуме.

Бучна експлозија, која је натерала госпођу Даловеј да поскочи, а госпођицу Пим да притрчи излогу и да се извини, потекла је од аутомобила који је стао уз тротоар, тачно преко пута излога Малберијеве цвећаре. Пролазници су, наравно, застали да виде шта се дешава, имали су таман толико времена да окрзну погледом лице веома важне особе наслоњено на голубијесиво седиште, пре него што је мушка рука навукла завесу и више се ништа није видело, осим голубијесивог квадрата.

Ипак, од средине Улице Бонд до Улице Оксфорд с једне стране, све до Аткинсове парфимерије с друге

стране, пронео се глас, невидљив, нечујан као облак, брз као магла на врховима планина и пао, с одређеном изненадном озбиљношћу облака и укоченошћу, на лица која су до пре неколико секунди била потпуно шаролика. Очешало их је крило мистерије; чули су глас владара; дух религије је у иностранству са очима чврсто повезаним и устима широм отвореним. Нико не зна чије је то лице. Принца од Велса, краљичино, премијерово? Чије је то лице? Нико не зна.

Едгар Џ. Воткинс, са намотајем оловних цеви око руке, рекао је наглас, наравно смешно: „Кола прецедника владе!”

Чуо га је Септимус Ворен Смит који није могао да прође туда.

Септимус Ворен Смит је човек у тридесетим, бледог лица, кљунастог носа, у смеђим ципелама и похабаном капуту, са очима боје лешника у којима се огледа толико страха да плаши и људе који га не познају. Свет је подигао бич; где ће ударити?

Све се укочило. Брујање мотора звучи као пулс који неправилним ударима потреса цело тело. Сунце је почело да пржи јер се аутомобил зауставио испред излога Малберијеве цвећаре; старе даме на спрату аутобуса отвориле су црне сунцобране; понеки зелени или црвени сунцобран отворио би се уз кратко *клик*. Прилазећи излогу и носећи прегршт украсног грашка у наручју, госпођа Даловеј радознало протура своје мало, ружичасто лице да види шта се дешава. Сви гледају аутомобил. Септимус гледа. Дечаца су поскакали са бицикала. Саобраћај се згуснуо. Ту је паркиран аутомобил, с навученим завесама и необичним шарама које подсећају на дрво, помислио је Септимус и преплашило га је то постепено згушњавање свега ка средишту, ту, пред његовим очима, као да је нешто страшно готово избило на површину и као да ће сваког часа букути у пламену.

Свет трепери, подрхтава и прети да ће букнути у пламену. Стојим на путу, мисли. Зар не гледају сви у њега, зар сви не упиру прстом у њега, зар није сва његова тежина ту, зар не пушта корење у тротоару због неког циља? Али, због којег?

„Хајдемо, Септимусе”, каже му жена, сићушна, крупнихочијуна жућкастом, кошчатом лицу, Италијанка.

Ни Лукреција не може да скрене поглед са аутомобила и шара на завеси које су приказивале дрво. Да ли је краљица унутра – краљица у куповини?

Возач, који је нешто отворио, одврнуо, нешто затворио, сео је на седиште.

„Хајдемо”, рекла је Лукреција.

Али њен муж, били су у браку сад већ четири-пет година, поскочио је, кренуо и рекао: „Добро”, љутито као да га је прекинула у нечему.

Људи сигурно примећују, сигурно чују. Људи, размишља посматрајући окупљене који зуре у аутомобил, Енглези са својом децом, са својим коњима и са својом одећом, којима се на неки начин дивила, али сада су то „људи” јер је Септимус рекао: „Убићу се”, тако ужасне речи. Претпоставља да су га чули? Погледала је у гужву. Упомоћ, упомоћ! Хтела је да позове младиће и жене из месаре. Упомоћ! Прошле јесени, она и Септимус стајали су на обали Темзе, огрнути једним огртачем и Септимус је читао новине, уместо да прича па му их је она отела из руку и насмејала се у лице старцу који их је видео! Човек заташкава неуспех. Мора га одвести у парк.

„Сада ћемо прећи”, рекла је.

Има право на његову руку, иако је та рука сад без осећања. Њој, тако једноставној, тако жустрој, њој која има само двадесет четири године и нема ниједног пријатеља у Лондону, њој, која је због њега отишла из Италије, он може да пружи само кост.

Аутомобил се одвезао са својим навученим завесама и ваздушни талас недокучиве загонетке продужио је према Улици Пикадили праћен погледима, настављајући да збуњује лица са обе стране улице, са истим тамним дахом обожавања. Је ли то била краљица, принц или председник владе? Нико не зна. Само је троје људи видело лице и то на неколико секунди. Нису били сигурни ни да ли је мушко или женско. Ипак нема сумње да је височанство унутра, височанство пролази Улицом Бонд, скривено, надхват руке обичним људима који се сада, можда, први и последњи пут налазе толико близу Њеног височанства, краљице Енглеске, трајног симбола државе који ће бити познат радозналим археолозима који ће просејавати рушевине времена кад Лондон постане путањ обрастао травом и кад од свих који, ове среде и овог јутра, журе тротоаром не остане ништа осим костију, неколико бурми помешаних с прахом и златним пломбама безбројних покварених зуба. Тада ће се знати ко је био у колима.

Вероватно је краљица, мисли госпођа Даловеј излазећи из Малберија са цвећем, краљица. На тренутак попримила је израз великог достојанства стојећи поред цвећаре, обасјана сунцем, док је аутомобил пролазио брзином пешака, са навученим завесама. Краљица иде у болницу, краљица отвара базар, помислила је Клариса.

Гужва је страшна у ово доба дана. Лордс, Аскот, Харлингам, шта је то, пита се пошто је улица затворена. Припадници британске средње класе седе начичкани по ивицама горњег спрата аутобуса, са пакетима и кишобранима, да, неки чак носе и крзна по оваквом дану, смешнији су и другачији од свега што би човек могао да замисли, зауставили су и саму краљицу, ни краљица није могла да прође. Клариса је морала да се склони на једну страну Улице Брук; а сер Џон Бакхерст стао је на другу страну, док је између њих био аутомобил (сер

Џон је годинама делио правду као судија и воли дотеране жене). Када је возач, дискретно се нагнувши рекао или показао нешто полицајцу, полицајац је салутирао, подигао руку, климнуо главом и дао знак аутобусу да се помери у страну и аутомобил је прошао. Полако и веома тихо отишао је својим путем.

Клариса је погодила, Клариса зна, наравно, видела је нешто бело, чаробно, округло, у лакејевој руци, плочицу са урезаним именом – краљичиним, принчевим или премијеровим – нешто што је својим сјајем крчило себи пут (Клариса је видела како аутомобил одлази, нестаје) да заблиста међу канделабрима, сјајним звездама, грудима прекривеним одликовањима у облику храстовог листа, међу Хјуом Витбредом и његовим колегама, енглеском господом, те ноћи у Бакинџемској палати. Клариса такође приређује забаву. Исправила се неприметно јер тако ће и она стајати на врху својих степеница.

Аутомобил је отишао, али оставио је за собом благи талас који пролази кроз радње за израду рукавица, шешира и кроз кројачке радње у Улици Бонд. Тридесетак секунди све главе биле су нагнуте на једну страну – према излозима. Бирајући рукавице – треба ли да буду до лакта или изнад њега, лимунжуте или светлосиве – даме су застале; кад су завршиле реченицу, нешто се десило. Нешто толико безначајно на појединачним примерима да ниједан инструмент, иако мери земљотресе у Кини, не би могао да забележи вибрацију, па ипак, по свом значају колосално и по свом утицају опште јер су сви људи који се међусобно не познају, у радњама за израду шешира и у кројачким радњама, погледали једни друге и помислили на мртве, на заставу, на Империју. На јавном месту, негде на периферији, један колонијалац увредио је династију Виндзор што је довело до псовки, разбијених кригли пива и општег метежа који је необично одјекивао у ушима девојака које су куповале бело доње рубље

обрубљено чистобелом траком за своје свадбе, у радњама преко пута. Док је тонуло, површинско узбуђење окрзнуло је нешто веома дубоко. Клизећи Улицом Пикадили, аутомобил је скренуо у Улицу Сент Џејмс. Високи мушкарци крупне грађе, лепо одевени, у фракковима шивеним по мери, са белим прслуцима и зализаном косом стоје, из разлога које је тешко схватити, испред овалног прозора клуба Брукс, са рукама иза леђа, и гледају шта се напољу дешава инстинктивно схватајући да пролази височанство и беличаста светлост бесмртног присуства спушта се на њих, баш као што се спушта и на Кларису Даловеј. Одједном, исправили су се и склонили руке с леђа, чинило се да су спремни, ако се укаже потреба, да за својим владаром крену и на гротла топова, као што су то њихови преци учинили пре њих. Изгледа да беле бисте у позадини, примерци часописа *Татлер* разбацани по сточићима за кафу и сифони сода-воде одобравају, подсећају на поља жита која се таласају и на енглеске замкове, одјекујући од муклог звука аутомобилских гума, као што зидови галерије шапата одјекују одумноженог гласа чија снага прожима целу катедралу. Обмотана шалом, Мол Прат, поред свог цвећа на тротоару, пожелела је драгом дечаку све најбоље (био је то принц од Велса, наравно) и бацила би букет ружа у вредности од једне кригле пива, на Улицу Сент Џејмс, из чистог задовољства и ината према сиромаштву да није видеда како је полицајац посматра обесхрабрујући лојалност старе Иркиње. Страже у Улици Сент Џејмс салутирају, полицајац краљице Александре одобрава.

У међувремену, групица људи окупила се пред капљиом Бакингемске палате. Чекају безвољно, али с много поверења, сиромашни, сви до једног, посматрају палату са заставом која се вијори, споменик краљици Викторији који се издиже на постољу, диве се фонтанама, мушкатлама, показују једни другима аутомобиле који

пролазе Улицом Мол, сад овај, сад онај, узалуд обасипајући осећањима обичне људе који су изашли да се провозају, уздржавајући усхићење како га не би потрошили док пролази овај или онај ауто и све време пуштају су да им се жамор таложи у венама и да им затеже нерве у бутинама при самој помисли на то да их височанство гледа, да се краљица клања и принц салутира, при помисли на рајски живот који је краљевима додељен Божјом вољом, на главне коњушаре и клањање, на стару краљичину кућу за лутке, на принцезу Мери која се удала за Енглеза и на принца, ох, на принца, који је дивно повукао на старог краља Едварда, али је много мршавији. Принц живи у Улици Сент Џејмс, али могао би да сврати ујутро и да посети своју мајку.

Тако каже Сара Блечли држећи бебу у наручју, тап-кајући ногом горе-доле, као да је поред своје ограде у Пимлику, али не скрећући поглед с Улице Мол док Емили Коутс извирује према прозорима Палате и размишља о служавкама, безбројним служавкама и о спаваћим собама, безбројним спаваћим собама. Група се повећала кад су јој се придружили старији господин са шкотским теријером и неколицина беспосличара. Мали господин Боули, који изнајмљује собе у Олбанију и чува запечаћене воском своје дубље изворе живота који се могу отпечатити изненада, одређеним емоцијама, нечим оваквим – сиромашне жене чекају да прође краљица, јадне жене, слатка мала деца, сирочићи, удовице, рат, тај проклети рат, очи су му се напуниле сузама. Топли поветарац шепури се низ Улицу Мол кроз витко дрвеће, око бронзаних хероја, диже заставу на британским грудима господина Боулија који је подигао шешир кад је ауто скренуо у Улицу Мол и држао га високо изнад главе док се приближавао, пустио је сироте мајке Пимлика да се гурају око њега и стајао је сасвим усправно. Аутомобил је стигао.

